

نما

جایگاه علم، فناوری، و نوآوری ایران
در جهان

کار نما

جایگاه ایران در رتبه‌بندی‌های جهانی علم، فناوری، و نوآوری

۱۳۹۲ - ۱۳۹۹

بهروز رسولی

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)

سیروس علی‌نویسی

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)

NEMA.IRANDOC.AC.IR

تهران ۱۴۰۰

سرشناسه	: رسولی، بهروز، ۱۳۶۷-
عنوان و نام پدیدآور	: کارنما: جایگاه ایران در رتبه‌بندی‌های جهانی علم، فناوری، و نوآوری (۱۳۹۲ - ۱۳۹۹) / بهروز رسولی، سیروس علیدوستی.
مشخصات نشر	: تهران: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۵۵ ص.: مصور، جدول.
شابک	: 978-622-97029-5-6
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت	: کتابنامه
عنوان دیگر	: جایگاه ایران در رتبه‌بندی‌های جهانی علم، فناوری، و نوآوری ۱۳۹۲ - ۱۳۹۹.
موضوع	: سیاست علمی -- ایران -- ارزشیابی
موضوع	: Science and state -- Iran -- Evaluation
موضوع	: سیاست تحقیقاتی -- ایران -- ارزشیابی
موضوع	: Research policy -- Iran -- Evaluation*
موضوع	: دانشگاه‌ها و مدارس عالی -- ایران -- رتبه‌گذاری
موضوع	: Universities and colleges -- Ratings and rankings-- Iran
موضوع	: نوآوری -- ایران -- ارزشیابی
موضوع	: Technological innovations -- Evaluation -- Iran
شناسه افزوده	: علیدوستی، سیروس، ۱۳۴۱-
شناسه افزوده	: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
رده‌بندی کنگره	: Q۱۲۷
رده‌بندی دیوبی	: ۳۳۸/۴۸۳۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۱۶۳۳۷
وضعیت رکورد	: فیا

کارنما

جایگاه ایران در رتبه‌بندی‌های جهانی علم، فناوری، و نوآوری

۱۳۹۹ - ۱۳۹۲

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

بهروز رسولی

rasuli@irandoc.ac.ir

سیروس علیدوستی

alidousti@irandoc.ac.ir

© ۱۴۰۰: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)

طرح جلد: الهام از طرح جلد گزارش جهانی شادمانی سال ۲۰۲۰ میلادی

NEMA.IRANDOC.AC.IR

فهرست نوشته‌ها

فهرست نوشته‌ها.....	یک
فهرست نمودارها.....	سه
مقدمه.....	هفت
چکیده.....	نه
گزیده برای مدیران.....	یازده
۱. جایگاه پژوهشگران.....	۲۱
۱-۱. پژوهشگران پر استناد.....	۲۱
۲-۱. پژوهشگران با شاخص «اج» بیش از ۱۰۰.....	۲۱
۲. جایگاه نشریه‌های علمی.....	۲۳
۱-۲. نشریه‌های نمایه‌شده در نمایه‌نامه استادی «وب آو ساینس».....	۲۳
۲-۲. نشریه‌های نمایه‌شده در نمایه‌نامه استادی «کوپر».....	۲۳
۳-۲. ضریب تأثیر.....	۲۴
۴-۲. امتیاز استادی.....	۲۴
۵-۲. استیپ.....	۲۵
۶-۲. رتبه‌بندی نشریه‌های سکیمگو.....	۲۵
۳. جایگاه مؤسسه‌ها در نظام‌های فراگیر رتبه‌بندی.....	۲۷
۱-۳. رتبه‌بندی جهانی دانشگاه‌های «مؤسسه آموزش عالی تایمز».....	۲۷
۲-۳. رتبه‌بندی علمی دانشگاه‌های جهانی.....	۲۷
۳-۳. رتبه‌بندی جهانی دانشگاه‌های «کیو. اس.».....	۲۷
۴-۳. رتبه‌بندی دانشگاه‌ها بر پایه عملکرد علمی.....	۲۸
۵-۳. رتبه‌بندی مرکز مطالعات علوم و فناوری «لایدن».....	۲۸
۶-۳. رتبه‌بندی یو-مالتی رنک.....	۲۸
۷-۳. رتبه‌بندی عملکرد مقاله‌های علمی دانشگاه‌های جهان.....	۲۹
۸-۳. رتبه‌بندی بهترین دانشگاه‌های جهان «یو. اس. نیوز».....	۲۹
۹-۳. رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان.....	۳۰
۱۰-۳. رتبه‌بندی مؤسسه‌های «سکیمگو».....	۳۰
۱۱-۳. رتبه‌بندی دانشگاهی «راوند».....	۳۰
۱۲-۳. رتبه‌بندی جهانی دانشگاهی «گرین متریک» درباره توسعه پایدار.....	۳۱
۱۳-۳. رتبه‌بندی آوازه «رار».....	۳۱
۱۴-۳. رتبه‌بندی مؤسسه‌های آکادمیک «نیچر ایندکس».....	۳۱
۱۵-۳. رتبه‌بندی دانشگاه‌های آسیایی «مؤسسه آموزش عالی تایمز».....	۳۲
۴. جایگاه مؤسسه‌ها در نظام‌های موضوعی رتبه‌بندی.....	۳۳
۱-۴. رتبه‌بندی جهانی موضوعی دانشگاه‌های «مؤسسه آموزش عالی تایمز».....	۳۳
۴-۴. رتبه‌بندی موضوعی علمی دانشگاه‌های جهان.....	۳۳
۳-۴. رتبه‌بندی حوزه‌ای جهانی دانشگاه‌های «کیو. اس.».....	۳۳
۴-۴. رتبه‌بندی موضوعی جهانی دانشگاه‌های «کیو. اس.».....	۳۴
۵-۴. رتبه‌بندی موضوعی دانشگاه‌ها بر پایه عملکرد علمی.....	۳۴
۶-۴. رتبه‌بندی حوزه‌ای عملکرد مقاله‌های علمی دانشگاه‌های جهان.....	۳۴
۷-۴. رتبه‌بندی موضوعی عملکرد مقاله‌های علمی دانشگاه‌های جهان.....	۳۵
۸-۴. رتبه‌بندی موضوعی بهترین دانشگاه‌های جهان «یو. اس. نیوز».....	۳۵
۹-۴. رتبه‌بندی موضوعی موضوعی دانشگاهی «راوند».....	۳۵
۵. جایگاه مؤسسه‌ها در نظام‌های رتبه‌بندی وبگاه‌ها.....	۳۷
۱-۵. رتبه‌بندی وب دانشگاه‌ها.....	۳۷
۲-۵. رتبه‌بندی دانشگاه‌ها بر پایه استاد «گوگل اسکالر».....	۳۷
۳-۵. رتبه‌بندی وب پژوهشگاه‌ها.....	۳۷
۴-۵. رتبه‌بندی جهانی وب دانشگاه‌ها و کالج‌ها (یونی رنک).....	۳۸
۶. جایگاه ایران در نمایه‌های استادی.....	۳۹
۱-۶. انتشارات.....	۳۹
۲-۶. شمار مجلات.....	۳۹
۳-۶. میانگین سرانه استادی به انتشارات (سالانه).....	۴۰
۴-۶. میانگین سرانه استادی به انتشارات (پنج ساله).....	۴۰
۵-۶. شاخص «اج».....	۴۰
۶-۶. همکاری علمی جهانی.....	۴۱
۷-۶. شمار مقاله‌های داغ.....	۴۱
۸-۶. شمار مقاله‌های پر استناد.....	۴۲
۷. جایگاه ایران در رتبه‌بندی‌های علم، فناوری، و نوآوری.....	۴۳
۱-۷. رتبه‌بندی کشورهای «سکیمگو».....	۴۳
۲-۷. رتبه‌بندی کشورهای «نیچر ایندکس».....	۴۳
۳-۷. رتبه‌بندی مقاله‌های علمی و فنی.....	۴۴
۴-۷. شاخص جهانی دانش.....	۴۴
۵-۷. بودجه دولت برای آموزش.....	۴۵
۶-۷. شاخص ۱۰۰ خوشه برتر علم و فناوری.....	۴۵
۷-۷. گزارش «وابو» درباره اظهارنامه‌های ثبت اختراع.....	۴۶
۸-۷. شاخص جهانی نوآوری.....	۴۶
۹-۷. شاخص نوآوری بلومبرگ.....	۴۶
۱۰-۷. گزارش رقابت‌پذیری جهانی.....	۴۷

درست و روزآمد جایگاه کشور در شاخص‌های کلیدی جهانی علم، فناوری، و نوآوری است. «نما» ساختار و روش‌شناسی این شاخص‌ها را می‌گوید و امتیاز و رتبه ایران را در ابعاد گوناگون آنها گزارش می‌دهد. این شاخص‌ها در هفت گروه دسته‌بندی شده‌اند: (۱) جایگاه پژوهشگران؛ (۲) جایگاه نشریه‌های علمی؛ (۳) جایگاه مؤسسه‌ها در نظام‌های فراگیر رتبه‌بندی؛ (۴) جایگاه مؤسسه‌ها در نظام‌های موضوعی رتبه‌بندی؛ (۵) جایگاه مؤسسه‌ها در نظام‌های رتبه‌بندی وبگاه‌ها؛ (۶) جایگاه ایران در نمایه‌های استنادی؛ و (۷) جایگاه ایران در رتبه‌بندی‌های علم، فناوری، و نوآوری.

مدیران، سیاست‌گذاران، و پژوهشگران علم، فناوری، و نوآوری می‌توانند با «نما» به گزارش نزدیک به ۹۰ شاخص جهانی دست یابند و از آنها در تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری و پژوهش بهره‌برند. افزون بر این، در «نما» جایگاه ایران میان کشورهای منطقه و جهان گزارش می‌شود. از آنجایی که داده‌های تاریخی در برنامه‌ریزی‌ها کاربرد بسیاری دارند، روند جایگاه کشور در هر شاخص در چند سال گذشته نیز گزارش می‌شود. «نما» با گرد آوردن شاخص‌های گوناگون در کنار هم ابزاری برای کاربران می‌سازد که با آمیختن آنها دریافت بهتری وضع موجود و روندها پیدا کنند.

امروز، «نما» در بر دارنده داده‌های تاریخی کشور و منطقه در شاخص‌های گوناگون است و می‌توان جایگاه کشور را در برابر دیگر کشورهای جهان سنجید. این گزارش با کاربرد داده‌های «نما» به بررسی عملکرد دولت‌های یازدهم و دوازدهم در شاخص‌های گوناگون علم، فناوری، و نوآوری پرداخته است و می‌کوشد تا جایگاه ایران را در این شاخص‌ها در برابر دیگر کشورهای جهان و منطقه (آنجا که شدنی است) نشان دهد. در این گزارش، جایگاه ایران در هشت سال ۲۰۱۳ میلادی (۱۳۹۲ خورشیدی) تا ۲۰۲۰ میلادی (۱۳۹۹ خورشیدی) آمده است. اگرچه، بسته به سال انتشار هر شاخص یا داده‌های در دسترس، جاهایی سال‌های دیگر، سال پایه بوده‌اند.

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)
بهار ۱۴۰۰

سنجش و ارزیابی از نیازمندی‌های جداناپذیر زیست‌بوم‌های پویا به شمار می‌روند. این زیست‌بوم‌ها برای آنکه بتوانند سرپا بمانند و زیست‌پذیر باشند باید خود را بر پایه سنجها و شاخص‌هایی درست و کارآمد ارزیابی کنند. این ارزیابی‌ها می‌توانند به برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران یاری رسانند تا از اثرگذاری برنامه‌ها و سیاست‌های خود آگاه شوند و پایه‌ای برای کارهای آینده بسازند. زمانی که برنامه‌ها در لایه ملی اجرا می‌شوند و گستره بزرگ‌تر در بر می‌گیرند، ارزیابی آنها هم کلیدی‌تر است.

با آنکه هیچ شاخصی کامل نیست و نمی‌تواند گویای همه واقعیت باشد، امروزه نهادهای گوناگونی کوشیده‌اند تا با یاری خبرگانی از گوشه و کنار جهان، با روش‌هایی علمی و روشن به ارزیابی عملکرد کشورها در زمینه‌های گوناگون بپردازند. علم، فناوری، و نوآوری نیز از زمینه‌هایی کلیدی به شمار می‌روند که در کانون توجه بسیاری از این نهادها هستند. نظریه آفرینش توجه کشورها به علم، فناوری، و نوآوری در چند دهه گذشته، اهمیت سنجش عملکرد کشورها نیز در این زمینه‌ها افزایش یافته است.

شاید همه شاخص‌های علم، فناوری، و نوآوری به کار سیاست‌گذاری کشور نیایند و برخی از آنها سوگیرانه یا بدون کاربرد باشند یا اینکه داده‌های روزآمد و درست کشور را در بر نداشته باشند، ولی این شاخص‌ها و جایگاه کشور در آنها به‌خوبی و یک‌جا پایش و گزارش نمی‌شوند. از این رو نیز گاهی دریافت یک‌پارچه از وضعیت کشور شدنی نیست، گاه آمارهای گوناگونی از یک شاخص گزارش می‌شوند، و گاه برخی شاخص‌ها گزارش نمی‌شوند. این آشفتگی، می‌تواند سیاست‌گذاران را از ماهیت و ارزش برخی از شاخص‌ها دور کند یا آنها را به برخی از شاخص‌ها بی‌باور سازد و این دو، نقش داده‌ها و شواهد را در تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری کاهش دهد و رشد و پیشرفت را در راستای برنامه‌ها و اسناد ملی دستخوش ناپایداری سازد.

برای پاسخ به این نیاز، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) سامانه «جایگاه علم، فناوری، و نوآوری ایران در جهان (نما)» را در نشانی NEMA.IRANDOC.AC.IR طراحی و راه‌اندازی کرده که کوششی برای شناسایی، توصیف، و گزارش